

Ajalehes Sakala 1910 avaldatud G. Luts'u (Eesti-Maruhha küla kirjutaja) ülevaade Eesti-Maruhha külast. Elanike ja perede arv. Asutamine. Maaolud. Põllupidamine. Pirnide kuivatamine ja müük. Karjakasvatus. Lehmatoid. Piimaloomade hinnad. Koore ja või valmistamine. Heinategu. Küla omavalitsus. Koolimaja ja kooliõpetaja. Usuelu. Hans Martin. Omavalitsuse raha vargused. Eesti-Maruhha raamatukogu avamine. Tingimused uutele asunikele. Digiteeris Andres Aule, kirjaviis muutmata.

Sakala (nr. 77), 9. september 1910, lk. 2

Eesti-Maruhha asundus. Kubani oblastis, Batalpaschinski maakonnas.

Meie külas on 35 perekonda, kokku 201 hinge. Küla on 1873 a. Baltimaalt siia asunud eestlastest asutatud. 650 dessatini maad, mis küla käes tarvitada on ja mille eest aastas umbes 12 rbl. kroonu maamaksu maksta, — on hea wiljakandja maa, enamiste kõik mustamulla pinnaga. On ka sawi- ja tuha karwalisi maapindasi leida. Kõik oleks tore olema, kui maa tasane oleks, nagu kodumaal enamiste on, aga meil on kõrged mäed ja sügawad orud, mille tõttu meie läbikäimine, wilja mahategemine ja koristamine väga raske, wähest koguni wõimata on. Pealegi on maapind harimiseks nii kõwa, et uue- ehk söödima kündmiseks oma 6—10 hobust adra ette rakkendama peab. See kõik on meil lusti põllu harimiseks ära wõtnud, nii et ainult krundi aedadesse, mis 1650 ruutsülda suured on ja milledest igal peremehel 650 ruutsülda hoonete all, oma jaoks põldu teeme. Selle krundikese jagame igaüks kaheks ühesugusteks osadeks! Ühe peale teme kartuli ja teise peale maisi, s. o. kumbagit oma 500 ruutsülda, — ja see on kõik meie põld! Nimetatud krundikeste pealt saame, kui raheõnnetust ei juhtu, mis siin küll harilik asi on, iga üks 50—70 puuda kartulid, millest oma tarwituseks küllalt jätkub. Maisi jahu söödame enamiste kõik loomadele, mis neile väga rammus ja meelepäraline toit on. Ka leiba teeme maisi jahudest, mis, kui osawaste tehtud palju parem maitseb, kui kodumaa must rukki leib, ja kui weel nisu jahu hulka segada, siis saab leib päris suurepäraline.

Nisu jahu saame päris muidu, natukese waewa eest; meil on suured pirnipuu metsad, mis väga palju pirnisi kaswatawad. Sügisel kui pirnid walmis saawad, puust maha kukkuwad ja maas juba hästi pehmeks lähewad, — läheme kõik, wanad kui noored, korjame nad kokku, niipalju kui keegi arwab, weame nad koju ja kuiwatame nad selleks tehtud kuiwatamise ahjus ära, paneme koormasse ja sõidame 200—400 wersta põhja poole nisude wastu wahetama.

Sakala (nr. 78), 13. september 1910, lk. 2

Nisu peremehed on hästi maiad pirnide järele, nii et kott kotti ja koorem koormat wastu päris lahkeste ära wahetawad.

Koorem nisu, see on oma 30—40 puuda, millega meie perekonnaisad, terve aasta leiwas oleme, ja see on meie majapidamises suur tükki asja.

Leiwa kõrwaliseks tarwitame peasjalikult piima ja liha. Wiimast sööme küll hundi moodi, igaks söögiks, — oma kolm korda päewas.

Pea rahaallikaks on meie karjapidamine ja piimatalitus, mis hea karjamaa tõttu hästi edeneb.

Iga piimalehm teeb peremehele aastas oma 3—40 rubla sisse, selle peale waatamata, et loomade söötmine ja talitamine, kodumaaga wõrreldes, märksa kehmem ja lihtsam on; kui weel seda silmas pidada, et loomad suuremalt osalt kõik aasta ümber lahtise taewa all — talwel kuiwa heina süües, jõest külma wett peale rüü Bates elama ja piima andma peawad, ütleb ehk mõnigi karjapidaja, et seesugune sissetulek paljas kiitus on. Mina aga kinnitan oma ütlemist, sest et see tõsi on. Wenelastega wõrreldes, kellel loomade eest hoolitsemise tahtmine tõsiselt puudub, on meie karjapidamine weelgi märksa paremal järjel. Isegi looma tõug on meil ristsugutamise läbi palju parandatud, nii et meie karja hulgast, peale mõne üksiku wana looma, keda kas hea piima anni tõttu, wõi mõnel teisel põhjusel ära müüa pole raatsinud, ühtegi täis stepi werd — nagu neid siin nimetatakse, karjalooma ei leidu. Täiswerd stepi lehm ilma wasika juuresolekuta piima kätte ei anna. Weel suurem kahju on siis, kui lehm wasika ära juhtub wiskama, ehk kui wasikas mõnelgi põhjusel ära sureb — siis tea, et lehm piima ei anna, — kas wõi nuta! On juhtumisi, kus saab lehma ära petta, s. o. surnud wasika seljast naha ära nülvida, õlgedega täis toppida ja siis lehma juurde wiia; aga iga lehm ei lase ka ennast petta.

Piimaloomade hinnad on siin mitmesugused: Täis stepi werd 30—40 rbl., niisamasugune Freiburgi tõuga segatud 45—70 rbl. ja täis Freiburgi tõugu 70—100 r. tükki.

Separatorisi piima koorimiseks on meil ka juba kümmekond. Separatori wõi eest maksetakse kõrgemat hinda kui muust wõist ja pealegi saab separatori abil palju rohkem wõid. Wõi müüakse kodust ära, kuhu kuus kaks korda ostja sõidab, kellega juba leping tehtud on ja hinnad kindlaks määratud.

Soo ega luha heinamaad meil ei ole, nagu kodumaal, waid põllu heinamaad, ehk söödimaad, mis heinamaadeks hoitud saawad. Rohi niisuguste heinamaade peal kaswab kuni poolteist arshinat pikk, mis loomadele kõik wäga söödaw ja rammus toit on. Heina tegemine meil wäga raske ei ole, oleme niidu ja riisumise masinad muretsenud.

Meie küla on täiesti iseseisew. On oma küla walitsus ja külawalitsuse maja oma ametnikkudega, mis põhjusel meil wõõra wõimu kannatamist ei ole, nagu paljudel teistel Eesti asundustel. Kahju ainult, et üks wana põline hurtsik senini külawalitsuse ametikohaks on.

Maruho mehed, ärkage unest! Korjake kopikad kokku, palju meil neid ei kulu, mets on ju omal, ja hakkame endile uut aja kohast külawalitsuse maja ehitama.

Kuni 1903 aastani kannatas ka kool samasugust puudust ja wiletsust, siis aga, ära nähes, et asi niimoodi edasi tuurida kaua ei wõi, wõeti nõuks koolimaja ehitada, mis ka täide saadeti. Praegune koolimaja hoone täidab oma otstarbet täiesti. Kooliõpetaja palgaks annab kroonu iga aastast abi 360 rubla.

Et meil kirikut ei ole, peab kooliõpetaja iga pühapäew koolimaja ruumides jumalateenistust, mis eest aga küla kooliõpetajale kuni senini midagi maksnud ei ole. Kuna laste koolitamise eest kroonu maksab, ja palwe tunni pidamine on, siis wõiks küla kooliõpetajale selle eest omalt poolt mõnedkümnend rubladki aastas waewatasu maksta!

Sakala (nr. 79), 16. september 1910, lk. 2

Aastas ühe korra käib Wladikaukasi Lutheri koguduse õpetaja herra Aksim meie külas rahwast armulauale wõtmas ja muid kiriku asju ajamas, mis eest temale küla poolt iga aasta 25 rbl. maksetakse. See raha saab küla walitsuse poolt armulaual käijate käest sisse nõutud; käes olewal aastal tuli iga armulaual käial 40 kop. maksta.

Ei wõi ütlemata jätta, et meid ka „usu-welled” meeles peawad ja meid kõigest hingest walguse poole juhtide püüawad. Nii käib kodumaalt Pärnu kreisist Koonga wallast üks „usu-weli”, nimega Hans Martin meie külasse, meile „armu õpetust” kuulutama, meid walgustamas ja kuradi kabldest päästmas . . .

Abikassa poolt saadeti meile 1907 a. posti kaudu palwemaja ehitamiseks 150 rbl. abiraha, aga et meie, nagu juba eespool tähendasin, koolimaja ruumisi selleks tarwitame, otsustasime seda raha koolile oreli muretsemiseks tarwitada. Kahjuks sai oreli ostmise nõu liiga wara äre peetud, — enne kui raha weel käes ei olnud Raha sai postiwedajalt Batalpaschinski postkontorist ära toodud ja küla kirjutaja Lashenko kätte usutud. Wiimane pani raha punga, põgenes ära ja pole weel senini kätte saadud.

Küla usaldusmehe nõudmise peale mõistis rahukohtunik nimetatud summa külawanema Jakobsoni käest wälja, kuid otsus on senini täitmata.

Niisamasugune saatust sai ka 214 rbl. 48 kop. osaks, mida kroonu maa-kassa maksude wõla tasumiseks küla elanikude käest Batalpashinski renteisse saatmiseks kokku korjati. Kassas oli mulk sees, raha jooksis wälja, külawanem ei olnud kassa põhja järele waadanud . . . Käes olewa aasta algul awasime küla koolimaja juurde raamatukogu, ligi paarisaja parema Eesti raamatutega. Raha selleks saime wabatahtlistest annetustest, mida küla elanikud kokku pandsid. Mõnel annetajal ulatas annetatud summa isegi 5 rublani, millest näha on, et ka meie käputäis eestlasi siin Kaukasia mägestikus, wene-lastest, tatarlastest, grusinlastest ja kes teab mis rahwast weel ümber piiratud, ajaga ühes rühime.

Mõni wäljarändaja himuline ehk küsib: Kas siin prii maad palju on ja kas uusi elanikka juurde wõetakse? Priimaad on laialises Kaukasia wäga palju ja antakse asujale soowi järele teatud arw, 15 dessatini, mitte aga ühe ega paari perekonnale, waid siis peab neid nii palju olema, et nendest juba üks küla wõib asutada, s. o. wähemalt 20 perekonda. Asundusi wõib kül leida, kuhu üksikud perekonnad ruumi wõiwad leida ja seal on wastuwõtmine ainult asunduste teha, kas wõtab wõi ei, sundust ei ole. Meie küla mehed ei taha enam heameelega wõeraid wastu wõtta, sest maa hakkab nii moodi wäheseks jääma, on ju teadmata, kas juurde enam saab, aga igatahes ei jätta wastuwõt-mata; ainult niisugusel korral tuleb umbes 100 rbl. külale maksta, sest küla on maasaamise peale palju raha ära pidanud kulutama. Kes soowib Kaukasiasse

asuda, mida ma küll soovitada võin, see andku Kaukasia asewalitsejale (namjestnikule) palwekiri sisse, siis saab kohe näha, kuhu on määratud, et siis ära saaks otsustada, kas on maakoht kohane või ei. Kaukasia asewalitseja adress on järgmine: Его Сіятельству Г-ну Намѣстнику Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, въ г. Тифлисъ.

Sellega olen siis siinset elu ja olu lühidelt ära püüdnud seletada, millega ühtlasi kõik kirjad minu poolt wastatuteks palun lugeda.

G. L.